

THƯỜNG THỨC TÔN GIÁO

CƠ CẤU GIÁO HỘI VÀ HỆ THỐNG PHẨM TRẬT CỦA ĐẠO CÔNG GIÁO

Giao hội Công giáo là tổ chức tôn giáo theo mô hình kim tự tháp lấy Tòa Thánh Rôma làm cơ quan quyền lực tối cao, bên dưới phân thành các cấp như giáo tỉnh, giáo phận, giáo hạt, giáo xứ,... cùng rất nhiều dòng tu và hội đoàn.

Tòa Thánh Rôma (Rome Curia) là cơ quan hành chính trung ương của Giáo hội Công giáo, hiệp trợ Giáo hoàng thực hành giáo huấn và giải quyết các công việc của Giáo hội. Tòa Thánh tọa lạc ở Vatican, vùng tây bắc thành phố Rôma, thủ đô nước Italia, với diện tích khoảng 0,44 km², gồm có Đại Giáo đường Thánh Phêrô, Quảng trường Thánh Phêrô, Bảo tàng Vatican, Thư viện Vatican, Cung điện Vatican, v.v... Sau Điều ước Lateran (kí kết vào tháng 2/1929), tháng 7/1929, Vatican được chính thức mang tên “Quốc gia thành phố Vatican” (The State of Vatican City). Chữ “vatican” có nghĩa là “dự báo” hoặc “nơi dự báo”. Người phụ trách Tòa Thánh là Quốc vụ khanh, có nhiệm vụ tổ chức, liên hệ, điều hòa và phối hợp công tác các cơ quan trong Tòa Thánh. Viên chức trong Tòa Thánh đại bộ phận là hàng giáo phẩm. Người đứng đầu các bộ, ngành của Tòa Thánh đều là giám mục hồng y. Hiện nay, nhân viên làm việc trong Tòa Thánh có khoảng hơn 3.000 người, trong số đó đa phần là người

đến từ các quốc gia ngoài Italia. Ngôn ngữ chính thức của Tòa Thánh là tiếng Latinh. Bên cạnh đó, Tòa Thánh cũng sử dụng các ngôn ngữ quốc tế thông dụng khác, chẳng hạn như tiếng Italia.

Cơ quan ngôn luận của Tòa Thánh là tờ báo “Người quan sát Rôma”. Thông tấn xã của Tòa Thánh có tên gọi là “Hãng Phúc âm Quốc tế”. Đài phát thanh Vatican phát bằng 34 thứ tiếng khác nhau ở 36 khu vực trên thế giới. Tòa Thánh có 13 cơ sở học viện, đại học, cao đẳng như Đại học Giáo hoàng Ulban, Học viện Kinh Thánh, v.v... để cho hàng giáo phẩm Công giáo trên toàn thế giới đến học tập, bồi dưỡng kiến thức và thực hành nghiên cứu.

Các chức vị trong Tòa Thánh có nhiệm kỳ 5 năm. Hết nhiệm kỳ, họ có thể làm tiếp nhiệm kỳ nữa. Nhưng một khi Giáo hoàng tạ thế, người phụ trách các bộ, ngành của Tòa Thánh đều phải tự động từ chức để đợi Giáo hoàng mới bổ nhiệm. Người phụ trách các bộ, ngành do Giáo hoàng uỷ quyền, nên có quyền quyết định các công việc có liên quan. Nhưng với những sự việc trọng đại, họ phải thỉnh thị Giáo hoàng, để Giáo hoàng định đoạt.

Thủ lĩnh tối cao của Công giáo là “Giáo hoàng”. Từ “Giáo hoàng” (*Pope*) có nguồn gốc từ chữ *Papa* trong tiếng Latinh, có

nghĩa là “cha”, vốn dùng để gọi chung các giáo sĩ cao cấp của Giáo hội Công giáo buổi đầu. Về sau, cùng với sự mở rộng thế lực của Giáo hội Công giáo Rôma, nó trở thành tên gọi dùng riêng cho Giám mục Rôma, mà Giám mục Rôma là giám mục cao nhất của Giáo hội Công giáo, cho nên nó trở thành tên gọi riêng của thủ lĩnh tối cao của đạo Công giáo.

Theo giáo sử, để xây dựng Giáo hội, Chúa Giêsu Kitô đã tuyển chọn 12 môn đồ, trong đó Thánh Phêrô, môn đồ thứ nhất, được chỉ định là người đứng đầu các môn đồ. Trong quá trình truyền giáo, Thánh Phêrô đã đến Rôma và làm giám mục đầu tiên của Giáo hội Rôma. Bởi vậy, Giám mục Rôma được xem là người kế vị của Thánh Phêrô. Giáo hội Công giáo gọi mỗi vị giám mục kế vị Thánh Phêrô là Giáo hoàng, và tôn xưng Thánh Phêrô là vị Giáo hoàng đầu tiên. Trong ngôn ngữ Phương Tây, Giáo hoàng còn được gọi bằng một cái tên khác *Pontiff*, có nguồn gốc từ tiếng Latinh *Pontifex*, có nghĩa là “Người bắc cầu”, để biểu thị Giáo hoàng là đại biểu của Kitô tại thế, làm cầu nối giữa tín đồ và Thiên Chúa. Bởi thế, bên cạnh thuật ngữ “Giáo hoàng”, đấng chủ chăn cao nhất của Giáo hội Công giáo Rôma còn có các tên gọi khác như: Giám mục thành Rôma, Tổng Giám mục và Tổng Giáo chủ Giáo tỉnh Rôma, Thượng phụ Giáo chủ Tây Phương, Quốc vương nước Vatican, Người kế vị Thánh Phêrô, Đại biểu của Kitô tại thế, v.v... Giáo hoàng Benedicto XVI hiện nay là vị giáo hoàng thứ 265 của Giáo hội Công giáo Rôma.

Sau dụ lệnh của Giáo hoàng Phaolô VI, ban hành năm 1970, chức vị Giáo hoàng được chọn từ những giám mục hồng y dưới 80 tuổi. Khi Giáo hoàng tạ thế, hồng y các nơi trên thế giới lập tức

trở về Vatican để tham gia nghi thức tang lễ Giáo hoàng quá cố. Sau thời hạn 9 ngày cầu nguyện tưởng niệm Giáo hoàng quá cố kết thúc, họ tham gia bầu chọn Giáo hoàng mới. Tất cả các hồng y lúc này đều tập trung về Nhà nguyện Sistine nổi tiếng ở Vatican để tiến hành bầu chọn bí mật, không được tiếp xúc với bên ngoài. Do vậy, hội nghị bầu chọn Giáo hoàng được gọi là *Conclave*, có nghĩa là “căn phòng khoá chặt”.

Việc bầu chọn Giáo hoàng được tiến hành theo hình thức bỏ phiếu. Vị giám mục hồng y nào được trên 2/3 số phiếu bầu thì trở thành Giáo hoàng mới. Nếu trong quá trình bầu chọn, không có người nào đủ số phiếu cần thiết, thì các phiếu bầu được bỏ vào lò đốt cùng với rơm ướn. Khói từ ống khói toả ra có màu đen, báo cho mọi người biết lần bầu thứ nhất chưa chọn được vị Giáo hoàng mới, phải tiến hành bầu lại. Nếu nhiều lần bỏ phiếu mà không có kết quả, các hồng y sẽ cùng nhau trao đổi để dồn phiếu cho vị nào đó hoặc dùng cách tuyên bố: Một vị hồng y đứng lên trước mọi người tuyên bố vị giám mục hồng y nào đó làm Giáo hoàng, nếu đa số người đồng thanh nhắc lại câu nói đó, thì cuộc bầu chọn được xem như là có hiệu lực. Cuộc bầu chọn kết thúc, phiếu bầu được đem đốt, không cho rơm ướn vào nữa, khói bay lên có màu trắng, thông báo cho mọi người biết đã có Giáo hoàng mới. Lúc này, mật thất được mở ra, tân Giáo hoàng đến Quảng trường Thánh Phêrô thông báo trước mọi người họ tên, danh hiệu giáo hoàng của mình và chúc phúc cho mọi người đang tập trung trước quảng trường. Sau đó, tân Giáo hoàng cử hành đại lễ gia miện đấng quang, chính thức lĩnh nhận chức thánh cao nhất của Giáo hội Công giáo Rôma.

Các Hồng y (*Cardinals*) do Giáo hoàng đích thân bổ nhiệm. Họ trở thành trợ thủ của Giáo hoàng. Trong tiếng Latinh, *Cardinals* có nghĩa là “nhân vật quan trọng” hoặc “nhân vật chủ chốt”, vốn là từ chỉ những nhân vật hàng giáo phẩm cao cấp của Công giáo. Sau các quyết định của Giáo hoàng Innocent IV (năm 1245) và Giáo hoàng Boniface VIII (năm 1294), các giám mục chủ chốt, trong trường hợp chính thức, được quyền đội mũ đỏ, mặc áo bào đỏ. Từ đó, các giám mục chủ chốt cũng được gọi là “Giám mục hồng y”. Năm 1567, Giáo hoàng Piô V ra thông dụ, chính thức xác định Giám mục hồng y là danh hiệu của giám mục cao cấp nhất của Giáo hội Công giáo Rôma.

Những người được tấn phong Hồng y tập hợp thành “Hồng y viện” hay “Hồng y đoàn” (*College of Cardinals*), với thành phần gồm: viện trưởng, phó viện trưởng, tổng thư kí và các thư kí. Theo thời gian, số lượng thành viên của Hồng y đoàn ngày càng tăng lên: năm 1418 là 24 vị, năm 1555 là 40 vị, năm 1586 là 70 vị, năm 1958 là 85 vị, năm 1978 là 145 vị, năm 1998 là 168 vị, v.v...

Thành viên của Hồng y viện chia thành: Giám mục Hồng y (*Cardinal Bishops*): Các hồng y có tước hiệu ở 6 giáo phận ngoại ô Rôma. Linh mục Hồng y (*Cardinal Priests*): Các hồng y quản lí các giáo hội địa phương ở ngoài Giáo phận Rôma. Phó tế Hồng y (*Cardinal Deacons*): Các hồng y nhậm chức trong Tòa Thánh nhưng có linh nhận tước hiệu ở một giáo phận khác.

Ngoài những vị chức sắc kể trên, hệ thống phẩm trật của đạo Công giáo còn bao gồm:

Thượng phụ Giáo chủ: đứng đầu Giáo hội ở các quốc gia có thế lực Công giáo tương đối mạnh;

Giám mục Giám quản: phụ trách giám sát hàng giáo phẩm hành xử chức quyền và phê chuẩn những quyền lợi mà hội nghị giám mục quyết định;

Tổng Giám mục: là giám mục phụ trách Tổng Giáo phận;

Giám mục: phụ trách một giáo phận, có quyền ban phép thánh cho linh mục;

Giám mục phó (Giám mục phụ tá): phụ tá của giám mục giáo phận, thường đảm nhiệm chức đại diện giám mục giáo phận, hoặc khi khuyết giám mục thì giữ chức giám mục giải quyết mọi việc cho tới khi có giám mục mới;

Linh mục: thông thường là người phụ trách một nhà thờ, cho nên còn được gọi là “cha sở”, quản lí các công việc của giáo xứ hoặc giúp giám mục xử lí các công việc có liên quan của giáo phận;

Phó tế: còn được gọi là “chấp sự”, hay “chức việc”, là phẩm cấp có tính quá độ để tấn phong linh mục, thường giúp giám mục các công việc thông thường của Giáo hội, giúp linh mục một số nghi lễ khi cử hành Lễ Misa.

Ngoài ra, phẩm trật chức sắc trong Công giáo còn bao gồm cả bề trên trong các dòng tu, viện trưởng trong các tu viện, v.v...

Hàng giáo phẩm và nam nữ tu sĩ các dòng tu đều tuyên thệ suốt đời phục vụ Giáo hội, thực hành truyền giáo và làm các công việc khác của Giáo hội, đặc biệt là không lập gia đình./.

Lê Gia Hân

(Tổng hợp theo *Lí giải tôn giáo* của GS.TS. Trác Tân Bình,

Bản dịch Việt ngữ của Trần Nghĩa Phương.
Nxb Hà Nội, 2007)